

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU'NA GELEN İKİ İSPANYOL SEYYAH

Hüseyin Serdar Tabakoğlu

Osmanlı ve İspanya devletleri XVI. yüzyıl boyunca Akdeniz'in kontrolü için savaşmışlar ancak İnebahtı Savaşı'ndan sonra bu çatışma alanını diğer öncelikleri için terketmişlerdi. XVII ve XVIII. yüzyıllar iki taraf arasında düşük yoğunluklu ama sürekli bir korsanlık olgusunun yaşandığı bir dönem olmuştur. İki taraf arasındaki barış anlaşması kısmen tarafların isteklilikleri kısmen de diğer devletlerin müdahaleleri sonucunda XVIII. yüzyılın sonuna kadar imzalanamamıştı. 1782 yılında Osmanlı imparatorluğu ile İspanya devleti arasında ilk defa bir ahidnâme imzalanarak iki devlet arasındaki resmi savaş hali sona erdirilmiş ve doğrudan diplomatik ve ticari ilişkiler kurulmuştu. Bu anlaşmanın önemini ve iki devlet arasındaki dostluğu vurgulamak için İspanya kralı III. Carlos (1759-1788) Gabriel de Aristizabal komutasındaki küçük bir filoyu hediyelerle birlikte İstanbul'a gönderme kararı almıştı. İstanbul'a resmi görevle gelen Gabriel de Aristizabal görevi boyunca karşılaştıklarını yazmıştı. Madrid'de Kraliyet Saray kitaplığında (La Biblioteca del Palacio Real de Madrid) bulunan elyazması eser 45 folyo'dur.¹ Bu yazıda Ricardo González Castrillo'nun Madrid Saray Kitaplığındaki elyazmasını da içeren incelemesi esas alınmıştır. Bu eserin henüz türkçe bir tercümesi bulunmamaktadır.

Gabriel de Aristizabal İspanyol donanmasında görevli iyi eğitimli bir amiraldi. Cadiz'deki Kraliyet Donanma Akademisi'nde mükemmel şekilde latince, italyanca, ingilizce ve fransızca öğrenmişti. Denizcilik eğitimini ise Azor ve Filipin adalarında devriye görevleri ile tamamlamıştı.² Gabriel de Aristizabal komutasındaki küçük filo 80 topluk *Triufante* (657 kişi), 70 topluk *San Pascual* (556 kişi) savaş gemilerinden, 18 topluk "bergantin" *Infante* (121 kişi) ve daha sonra onlara katılan 26 topluk *Clotil-*

¹ Ricardo Gonzales Castrillo, *El viaje de Gabriel de Aristizabal a Constantinopla en 1784*, Madrid: Fundacion Universitaria Espanola, 1997, s. 8.

² Castrillo, s. 16.

de (231 kişi) fırkateyninden (fragata) oluşmaktaydı.³ Bu küçük filodaki görevli sayısı 1500'ü geçmekteydi. Bu filonun resmi görevinin yanı sıra Osmanlı devletini etkilemek ve İspanya'nın güçlü bir devlet olduğu imajını uyandırmak için hazırlandığı görülmektedir. Bu filo Osmanlı devletine sunulacak hediyelerle birlikte Fas hakiminin bazı aile üyelerini ve İstanbul'da İspanyol temsilciliğinde bulunan Don Juan de Boulogne'nin ailesini de taşıyordu.⁴

İspanya'nın Cartagena limanından hareket eden filo kötü hava koşulları sebebiyle bir süre Lugar Nuevo limanına sığınmak zorunda kalmış ve 24 Nisan 1784 tarihinde İstanbul'a yelken açabilmişlerdi. Sicilya limanı Augusta'da demir attılar ve Malta'dan Ege denizi için rehber kaptan istediler.⁵ Rehber eşliğinde bile Ege Denizinden geçiş kolay olmadı. 27 Haziran tarihinde San Pascual Limni adasında karaya oturdu ve ancak 29 Haziran'da acil onarımlar sonucunda tekrar harekete hazır hale getirilebildi.⁶ Bunula beraber gemi sürekli olarak su almaya devam ediyordu ve yol esnasında ancak geçici onarımlar yapılabilirdi. 3 Temmuz'da *San Pascual* Çanakkale boğazı'nda Nara burnu civarında geminin su almasını kontrol altına almak zorlaştı. Aristizabal diğer gemilerdeki personalin ve pompaların yardımıyla *San Pascual*'ın su almasını durdurmaya çalıştı. Ancak İspanyol denizcilerin çabaları yetersiz kalmış ve yakınlarda Kaptan Paşa'ya ait olduğu belirtilen bir vakıftan gelen Türkler İspanyol filosuna yardımcı olmuşlardı.⁷

Osmanlı idaresinin İspanyol filosuna yardım ile ilgili fermanı bölgeye 8 Temmuz'da ulaşmıştı. Öncelikle gemide bulunan mallar ve barut karada güvence altına alınmışlardı. Kaptan Paşa filonun durumu ile yakından ilgilenmiş ve yardım için adamlarından birini göndermişti.⁸ Geminin hasar gören gövdesinin tamiri için filoda bulunan 10 marangoz ve bir o kadar da Osmanlı marangozu ve 12 İspanyol kalafatçı çalışmış, İstanbul tersanesinden gönderilen 10 Rum yetersizlikleri nedeniyle geri çevrilmişti.⁹ Filonun İstanbul'a varışı onarımlar sebebiyle gecikmiş ve bu yüzden Aristizabal 11 Temmuz'da İstanbul'a gidecek olan Boulogne ailesini ve Fas hakiminin aile üyelerini Infante gemisi ile göndermeye karar verdi.¹⁰ Filo ancak 10 Eylül 1784'te İstanbul yakınlarındaki Saroz körfezine varabildi.¹¹ Bu filo Aristizabal'ın deyimiyle "Haçlılar döneminden beri ilk kez" İstanbul'u ziyaret eden İspanyol savaş gemileri idi.¹²

³ Castrillo, s. 19.

⁴ Castrillo, s. 20.

⁵ Castrillo, s. 22-23.

⁶ Castrillo, s. 25-26.

⁷ Castrillo, s. 28-29.

⁸ Castrillo, s. 28-29.

⁹ Castrillo, s. 30.

¹⁰ Castrillo, s. 30.

¹¹ Castrillo, s. 8.

¹² Castrillo, s. 9.

Aristizabal kendi subayları ve İspanya'nın İstanbul'daki elçisi Don Juan de Bouligny eşliğinde yabancı elçileri ziyaret etti. Onlar da karşılık olarak hem gemileri hem de Bouligny'yi ziyaret ettiler. Bu gemilerle dört Mağribli ve altmış Türk esir özgür bırakıldı. İspanyol heyeti 6 Ekim 1784 tarihinde padişahın huzuruna kabul edildi. Aynı zamanda hediye olarak "16 kutu çikolata, 24 çuval kakao, 4 kutu kına, 4 kutu Havana tütünü, bir adet küçük altın sofra takımı, 4 adet gümüş sofra takımı, 13 paket altın ve gümüş işlemeli ipek kumaş, 21 paket değişik cinsten çok lüks kumaş ve bir miktar lama yünü ve şahane bir kamp çadırı" verildi.¹³

İstanbul'dan da devlet görevlilerine hediye edilmek üzere önemli alımlar yapılmıştı. "Sultana tacı için, kırk bin kuruş değerinde pırlanta bir sorguç. Sadrazama ve iki oğlundan her birine otuz bin kuruş değerinde elmaslı sorguçlar. Kaptan Paşa'ya, kabzasında on beş bin kuruş değerinde büyük bir zümrüt bulunan, pırlantalarla süslü bir kılıç. İmparatorluk Mühürdarına on dört bin kuruş değerinde elmaslı bir mücevher. Yeniçeri ağasına ve Sadaret Kaymakamına on üç bin kuruş değerinde pırlantalı birer mücevher. Haseki kadına on iki bin kuruşluk, elmas kaplamalı kemer. Babîali tercümanına dokuz bin kuruş değerinde pırlantalı bir kuşak, kakmalı bir saat. Başdefterdara yedi bin kuruş değerinde elmaslı bir mücevher. Elçilere, teşrifatçılık yapanlara beş bin kuruş değerinde elmaslı mücevher. Müftüye, tören ağasına, antlaşmaları hazırlayan kâtime, vezirlere ve memurlara görevlerine uygun mücevherler ve sultana da gümüş ve altın işlemeli, beyaz saten kaplı değerli bir kanepe, hepsinin değeri toplam iki yüz bin piastra."¹⁴

Aristizabal ve beraberindekiler İstanbul'da toplam 43 gün kalmışlar ve süre içerisinde İstanbul'u gezmişler ve İstanbul'daki hayatı gözlemlemişlerdir. Aristizabal anılarında, İstanbul'daki anıtsal ve antik eserleri, büyük camileri, konutları, kadınların sosyal durumlarını, siyasi kurumları, ulemayı, nüfusu, orduyu ve deniz kuvvetlerini tasvir etmektedir. Aristizabal Osmanlı donanmasının 50 ve 60 topluk 22 savaş gemisi, 1 tane 70 topluk savaş gemisi, 14 fırkateyn, 10 şebek (?) (jabeques) ve 9 kadirgadan oluştuğunu belirtmekte ve bu gemilerin hiçbirinin İspanyol donanması ayarında olmadığını eklemektedir.¹⁵ Aristizabal'un Galata tersanesi ile ilgili yorumları da olumsuzdur. Ona göre direk dikme makinesi yahut vinci kötüdür ve tersane'de herşey genel bir düzensizlik içinde yürümektedir.¹⁶ Ona göre gemilerin gövdeleri alçak, pupaları ise çok uzundu (cortos los cascos, muy alterosos de Popa). *San Pascual* gemisinin tamirinde yaşananları hatırlatan Aristizabal marangozların düzenli ve iyi olduklarını ancak kalafatçıların yetersiz olduklarını tekrar etmektedir.¹⁷

¹³ Castrillo, s. 35.

¹⁴ Castrillo, s. 35-36.

¹⁵ Castrillo, s. 57.

¹⁶ Castrillo, s. 143.

¹⁷ Castrillo, s. 144.

İspanyol filosu 1784 ekim ayının sonunda İstanbul'dan ayrılmış ve 31 Mayıs 1785 tarihinde Cartagena limanına varmıştı. Aristizabal 7 Haziran tarihinde de gezisi hakkında krala bilgi vermek üzere Madrid'de çağrıldı. Yolculukta ciddi sorunlar yaşayan *San Pascual* gemisi genel bir bakım için kuru havuza alındı.¹⁸ Görevini başarı ile tamamlayan Aristizabal ve filonun diğer kaptanları İspanya'ya dönülerinde terfi ettirilmişlerdir. Terfileri ile ilgili haber 17 Haziran 1785 tarihli *La Gaceta de Madrid*'de yer almıştır.¹⁹ Aristizabal'ın İstanbul seyahati İspanyol kamuoyunda da oldukça merak uyandırmıştır. Bu sebepten dolayı İspanya başvekili Floridablanca İspanya Kraliyet Akademisi başkanvekili Don Joseph Moreno'ya bu seyahati konu alan bir eser hazırlamasını emretmişti. Bu eserde Aristizabal'ın yazdıkları esas alınmış ancak konuyla ilgili orijinal belgeler de kullanılmıştır.²⁰

İspanyol filusunun bu ziyaretine Osmanlı tarafı da 1787 yılında Ahmed Vasıf efendi'yi elçilik görevi ile İspanya'ya göndererek karşılık verdi. Vasıf Efendi görevini tamamladığı zaman İspanya kralı III. Carlos *Santa Rosa* fırkateyninin kaptanı olan Federico Gravina'ya Ahmed Vasıf Efendi'yi İstanbul'a götürme emrini verdi ve elçinin rahatlığına dikkat edimesini istedi.²¹

Gravina 1756 yılında doğmuş ve Roma'da Clementino kolejinde eğitim görmüştü. Daha sonra İspanyol donanmasında deniz muhafızı olarak görev yapmıştı. Ayrıca, Amerika kıyılarında çeşitli çatışmalara katılmış, Akdeniz'de Cezayir korsanları ile mücadele etmiş ve hatta 1783 Cezayir kuşatmasına da katılmıştı. 1787 yılında *Santa Rosa* fırkateyninin kaptanlığına getirilmişti.²² Cartagena limanında hazırlıkları tamamlanan *Santa Rosa* 1 Nisan 1788'de yola çıktı.²³ Gravina'nın yolculuğu Aristizabal'inkine göre olaysız geçmişti ve 3 Mayıs sabahı Çanakkale boğazına vardılar. Burada İspanya konsolosu Boğaz kalesi komutanına bir ferman göstermeden hiçbir savaş gemisinin boğazlardan geçişine izin verilmediğini söyledi. Ticaret gemileri için böyle bir şart yoktu. 6 Mayıs'ta Boulogne'nin girişimleri sonucunda gerekli ferman ulaştı ve 7 Mayıs'ta *Santa Rosa* Çanakkale boğazından geçmeyi denedi ancak uygun olamayan rüzgar sebebiyle geçiş 9 Mayıs'ta yapılabildi. Bir savaş gemisi olarak gerekli protokolü takip ettiler: iki top ateşi ile gelişlerini bildirdiler, kıyılardaki iki hisardan da on üçer topla yanıt verildi. Gravina her topa iki top iade etmek üzere 26 topla selamlama yapılmasını emretti. Son olarak hisarlardan ilk iki topa karşılık iki topla yanıt verildi.²⁴ 12 Mayıs'ta İstanbul limanına varıldı ve Vasıf Efendi yolculuktan memnuniyetini ifade ettikten sonra gemiden indi.²⁵

¹⁸ Castrillo, s. 68-69.

¹⁹ *La Gaceta de Madrid*, A00384, 17.06.1785.

²⁰ *La Gaceta de Madrid*, A00812, 07.12.1790.

²¹ Federico Gravina, *Descripción de Constantinopla*, ed. José María Sánchez Molledo, Madrid: Miraguano Ediciones, 2001, s. 29.

²² Gravina, s. 26-29.

²³ Gravina, s. 30.

²⁴ Gravina, s. 33-34.

²⁵ Gravina, s. 35-36.

Federico Gravina'nın "Descripción de Constantinopla" (İstanbul'un Anlatımı) isimli elyazması eseri Madrid'de Kraliyet Sarayı Kitaplığında bulunmaktadır. 163 folyo ve 6 bölümdür.²⁶ Bu çalışmada Universidad Complutense de Madrid'de modern tarih alanında doktora sahibi olan José María Sánchez Molledo'nun hazırladığı versiyonu kullandım. Dipnotlarda yapılan atıflar İspanyolca versiyonadır. Bu eserin aynı zamanda Yapı Kredi yayınlarından çıkan Türkçe bir tercümesi mevcuttur.²⁷ Ancak bu tercüme ispanyolca versiyonla karşılaştırıldığı zaman bazı çeviri hataları yapıldığı görülmektedir ve eserin dipnotları tercümeyle dahil edilmemiştir. Bu yazıda eserin Türkçe tercümesi İspanyolca versiyonla karşılaştırılmış ve öyle kullanılmıştır.

Federico Gravina'nın eserinin birinci bölümünde²⁸ Camileri, Pazarları, Hanları ve Öteki Özellikleriyle İstanbul Kentinin ve Limanı'nın Tasviri başlığı altında İstanbul'un coğrafi konumu, şehir surları, antik kalıntılar, mevcut yerleşim ve mahalleler belirtilmektedir. Yangın ve deprem gibi doğal afetlerin etkilerinden de söz etmektedir. Ayrıca Topkapı Sarayı, Ayasofya, Sultan Ahmed, Süleymaniye, Sultan Bayezid, Sultan IV. Mehmed (Yeni Cami), Sultan Selim ve Sultan Mehmed camiilerini, pazarları ve hanları anlatmaktadır. Süleymaniye camii'ni anlatırken Gravina bazı rivayetleri de eserine almıştır: "Köle olan ve Sultanın kendisine bu camiden daha büyüğünü yapıp yapamayacağını sorduğu zaman evet dediği için gözlerinin oyulmasını emrettiği Cenovalı bir mimarın yaptığı söyleniyor."²⁹ Süleymaniye gibi merkezi konumda bulunan bir camii'nin Mimar Sinan tarafından yapıldığının bilinmemesi dikkat çekicidir.

İkinci bölüm³⁰ Saray ve İç, Osmanlı Sarayı'nın Gelenek ve Göreneklere başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında Topkapı Sarayı'nın fiziki yayılımı, birimleri ve saray halkı tasvir edilmektedir. Padişahın özel yaşamı ve şehzadelerden de bahsedilmektedir. Bu bölüm daha çok dolaylı yollardan ve başkalarının anlatımı ile öğrenilmiş bilgiler içermektedir.

Üçüncü bölümde³¹ Devletin Belli Başlı Öteki Daireleri Osmanlı İmparatorluğu'nun Kara ve Deniz Kuvvetleri ve Maliyesi incelenmektedir. Osmanlı imparatorluğunun Rusya ve Avusturya ile savaşta olduğu bir dönemde (1787-1792) tersanede bulunan gemiler de bir denizci olan Gravina tarafından belirtilmiştir: "50-74 topluk 29 yelkenli gemi (navio), inşa edilmekte olan 74 topluk yeni bir gemi, Tuna'da inşa edilmiş 44 topluk iki fıkateyn (fragata), 30 topluk 16 firkateyn (fragata), 18-22 toplu 4 şebek (javeques), 4-6 topluk 17 kırlangıç (chirlangis)."³² Gravina gemilerde görevli mürettebattan da

²⁶ Gravina, s. 53.

²⁷ Federico Gravina, *İstanbul'un Anlatımı*, çev. Yıldız Ersoy Canpolat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008.

²⁸ Gravina, s. 57.

²⁹ Gravina, *İstanbul'un Anlatımı* (türkçe), s. 61-62 ve Gravina, s. 81. İspanyolca versiyonda editörün dipnotunda Süleymaniye Camii'nin Mimar Sinan tarafından yapıldığı belirtilmiştir.

³⁰ Gravina, s. 97.

³¹ Gravina, s. 133.

³² Gravina, *İstanbul'un Anlatımı* (türkçe), s. 104 ve Gravina, s. 148.

bahsetmektedir: “Bu gemilerden her birinde yedi yüz kişilik mürettebat var. Bunların bir kısmı gönüllü olan altı yüz Türk, Ermeni ve Rum gemici ve kısmen kalyoncudur, bunlar tersanede yatıp kalkan deniz askerlerinden oluşmuş bir birliktir. Yine gemilerde altmış köle ve kırk kadar topçu bulunuyor. Gönüllü gemiciler yetmediği zaman onların görevlerini yapıyorlar.”³³

Gravina Osmanlı donanmanın kereste ihtiyacının nasıl sağlandığını da belirtmektedir: “İstanbul tersanesinde gemiler için kereste deposu var. Midilli’de, Limni’de, Taşoz’da ve Rodos’ta da gemi inşa ediliyor. Bu limanlara kereste Asya’dan ve takımadalardan sağlanıyor. İstanbul’a Boğdan’dan getiriliyor ve yine bu eyaletten Karedeniz’de Sinop, *Lubarvey* ve *Bumbarbey* kereste depolarından malzeme sağlanıyor. Eflâk ve Boğdan eyaletleri, her altı yılda bir, kereste deposu için gerekli bütün malzemeyle donatılmış kırk topluk bir fırkateyn ile yardım ediyor; bu iş için kullanılan gemi Tuna üzerindeki Gala’da inşa ediliyor.”³⁴

Donanma için gerekli diğer malzemelerin sağlanması hakkında da bilgi vermektedir: “Üstüğü ve kenevir Selanik’ten ve Kahire’den sağlanıyor; burada, İstanbul tersanesindeki köleler çalışıyor. Katran, çuval bezi Karaman’dan; demir Rusya’dan ve Romanya’dan maden ocaklarından geliyor. Ketan Mısır’dan geliyor ve İzmir, Sivas ve Gelibolu imalathanelerinde dokunuyor.” Gravina bu bilgilerden sonra donanma ile ilgili gözlemlerini ve değerlendirmesini de eklemektedir: “Gemiler kötü inşa edilmiş, kısa, yüksek (?) ve şu anda hemen hemen hepsi yaşlı. Direkleri kısa ve sağlam tutturulmamış, gemi donanımı çok yüklü, bataryalarında ayırt edilmeden karıştırılmış, değişik kalibreli toplar var. Yalnızca gerektiğinde doğradıkları kereste iyi kurutulmadığı ve döşenmediği, kalitesine özen gösterilmediği için gemiler uzun süre dayanmıyor ve bu da Osmanlı deniz kuvvetlerinin saygınlığını azaltıyor.”³⁵

Dördüncü bölümde³⁶ Türklerin Dini ve Toplumsal Gelenekleri, Dini ve Yasalarıyla İlgili Bilgiler verilmektedir. Bu bölümde Hz. Muhammed’in hayatı ve İslâm tarihi üzerine bilgi verilmekte, dinsel gelenek ve göreneklerden bahsedilmektedir.

Beşinci bölüm³⁷ Türk Adetleri ve Genel Olarak Halkın Karakteri başlığını taşımaktadır. Gravina, bu bölümde Türklerin “gururlu oldukları ya da despot yönetimleri nedeniyle” ticaretle ve eğitimle fazla uğraşmadıklarını belirtmekte, memuriyeti tercih ettiklerini söylemektedir. Genel olarak Türk halkının iyi karakterli ve dürüst olduğunu vurgulayan Gravina, Osmanlı topraklarının tarım ve ticaret için çok elverişli olduğunu ancak Türklerin bundan faydalanmadıklarını yazmaktadır.

³³ Gravina, *İstanbul’un Anlatımı* (türkçe), s. 105 ve Gravina, s. 149.

³⁴ Gravina, *İstanbul’un Anlatımı* (türkçe), s. 105 ve Gravina, s. 150.

³⁵ Gravina, *İstanbul’un Anlatımı* (türkçe), s. 105 ve Gravina, s. 150.

³⁶ Gravina, s. 155.

³⁷ Gravina, s. 175.

Altıncı ve son bölüm³⁸ ise İstanbul’da Yaşayan Öteki İnsanları konu almaktadır. Bu bölümde öncelikle İstanbul’da bulunan Avrupalı temsilciler ve yardımcıları ele alınmakta daha sonra bu diplomatik temsilcilerin Osmanlı protokolünde nasıl kabul edildiklerine dair bilgi verilmektedir. Gravina, bu topluluğun isyan dönemlerinde bile güvenlik sıkıntıları olmadığını, kendilerinin “bir İspanya kentindeymiş gibi” rahatlık içinde İstanbul ve etrafında dolaşabildiğini anlatmaktadır. Daha sonra İstanbul’un gayrimüslim ahalisi, Ermeniler, Rumlar, Yahudiler ve ticaretle uğraşan “Roma Kilisesine bağlı” Katolik Halepliler hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

Sonuç olarak Osmanlı ve İspanya devletleri 1782 yılında ilk ahidnâmeyi imzalamışlar ve yüzyıllardır devam eden hukuki (de jure) savaş haline son vermişlerdir. Bu tarihten sonra iki devlet arasında bir daha çatışma gerçekleşmemiştir. İspanya’nın İstanbul’daki ilk daimi elçisi olan Bouligny’nin huzura kabulü ve görevinin başlangıcı için gerekli olan hediyeler Aristizabal komutasındaki küçük bir filo ile 1784 yılında İstanbul’a varmıştır. Aristizabal ve beraberindekiler bir aydan fazla bir süre İstanbul’da kalmışlar ve şehrin tarihi ve kültürel mekanlarını ziyaret etmişlerdir. Aristizabal anılarında Osmanlı İmparatorluğu’nun genel durumunu da incelemektedir. İspanya her ne kadar gelişmiş bir Avrupa ülkesi olmasa da Aristizabal gördükleriyle kendi ülkesi arasında kıyaslamalar yapmakta ve kendi ülkesini birçok bakımdan üstün bulmaktadır. Federico Gravina’nın ise Osmanlı İmparatorluğu’nun kurumları, halkı ve yönetimi hakkında fazla yorumda bulunmadan mümkün olduğunca objektif bilgi vermeye çalıştığı hissedilmektedir. Her iki İspanyol seyyah da İspanyol donanmasında görevli oldukları için Osmanlı deniz ve kara kuvvetlerinin yapısıyla da ilgilenmişler ve gözlemlerini aktarmışlardır. Askeri-teknik konulara ve denizcilik-deniz inşaa meselelerine hakim olmaları onların bu konularla ilgili yorumlarının değerini arttırmaktadır.

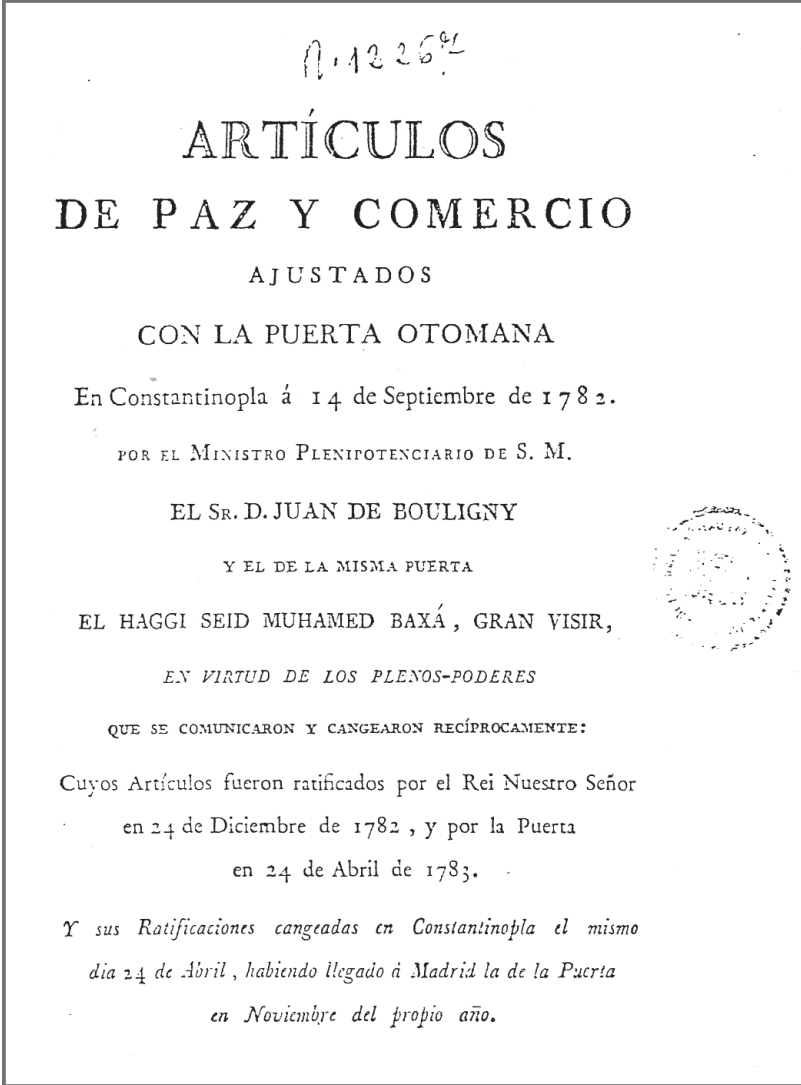

Kaynakça

- Castrillo, Ricardo Gonzales, *El Viaje de Gabriel de Aristizibal a Constantinopla en 1784*, Madrid: Fundacion Universitaria Espanola, 1997.
- Corrales, Eloy Martin, “İspanya-Osmanlı İlişkileri, 18. ve 19. Yüzyıllar”, *İspanya-Türkiye: 16. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Rekabet ve Dostluk*, Çev. Peral Bayaz Çarum, Ed. Pablo Martin Asuero, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2006: 235-254.
- Gravina, Federico, *Descripción de Constantinopla*, Ed. José Sanchez Molledo, Madrid: Miraguana Ediciones, 2001.
- Gravina, Federico, *İstanbul’un Anlatımı*, Çev. Yıldız Ersoy Canpolat, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Tabakoğlu, Hüseyin Serdar, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı-İspanya İlişkileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akdeniz Dünyası Araştırmaları Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

38 Gravina, s. 183.

EKLER

Ek 1: Osmanlı-İspanya Barış ve Ticaret Antlaşmasının İspanyolca versiyonu

384
 cuclas de la Sociedad, y otras obras executadas por su zelo.
Cádiz, 7 de Junio.
Ayer y anteayer entraron en este puerto la fragata el Tridente procedente del Callao de Lima, de donde salió el 8 de Enero, la saetia Sta. Ana, de la Havana, el bergantin Ntra. Sra. de la Asuncion, de la Guayra, y la fragata S. Antonio, de Montevideo. Conducen, la 1.ª 1,193,423 pesos fuertes, 1232 marcos de plata labrada, 1233 castellanos de oro en pasta, 500 quintales de cobre, 14,272 arrobas de cacao y 400 quintales de cascarrilla: la 2.ª 27,299 pesos, 14,421 arrobas de azúcar y 150 quintales de palo de tinte: el 3.º 825 pesos, 724 fanegas de cacao, 5589 libras de añil, 2305 de tacanaca, 1124 de zarzaparrilla, 4427 cueros al pelo y otros efectos; y la 4.ª 143 pesos, 10,441 cueros al pelo, 30 arrobas de lana de vicuña y 50 de carnero.
Madrid 17 de Junio.
En consideracion al particular mérito que el Brigadier de la Real Armada D. Gabriel de Aristizabal ha contraído, ademas de los anteriores, en la expedicion á Constantinopla, de que ha regresado con los buques de su mando al puerto de Cartagena, se ha dignado el Rey promoverle al empleo de Xefe de Escuadra; y con el mismo motivo á la clase de Brigadieres á los Capitanes de Navio D. Sebastian Ruiz de Apodaca y D. Francisco Xavier de Winthuyssen: á la de Capitan de Navio al de Fragata D. Luis Vallabriga; y á la de Teniente de Fragata al Alférez de Navio D. Cayetano Valdes, quedando S. M. en atender oportunamente y con preferencia á los demas Oñciales de esta expedicion, que no habiendo sido comprehendidos en la última promocion, dexan de serlo ahora por su poca antigüedad.
 Luz del alma en dos tratados: 1.º de las perfecciones de Dios: 2.º de las virtudes de Christo, compuesto por el venerable P. Fr. Alexandro de la Madre de Dios, del Orden de la Santísima Trinidad. Sexta impresion. Se hallará en la Portería de Trinitarios Descalzos de Jesus Nazareno. Su precio enquadernado en pergamino 6 rs. vn.
 Instruccion sobre el mejor método de analizar las aguas minerales y en lo posible imitarlas, por D. Pedro Gutierrez Bueno, Profesor de Farmacia é individuo de la Real Academia de Medicina, y del Real Colegio de Boticarios de esta Corte. Véndese en casa de Bláncos calle de las Carretas núm. 2.
 Certámen poético en elogio del Rey Ntro. Sr. y feliz eshorabuena de los Reales Desposorios de los Sres. Infantes de España y Portugal, en dos Poemas Latinos, uno serio y otro jocoso: traducidos en verso Castellano por su mismo autor D. Gaspar Piá, dependiente de la Real Fábrica de la China de S. M. Se hallará en la Librería de D. Fermin Nicasio, carrera de S. Gerónimo frente al Vidriero.
 Dos estampas nuevas de trages Americanos en continuacion de los de España y sus dominios, que componen los números 65 y 66. Representan la una un Collote con su India y el hijo Chamizo; y la otra un Español y una Morisca de quienes nace el Albino. Se hallarán con toda la coleccion grabada por D. Juan de la Cruz, Geógrafo de S. M., en la Librería de Cupin carrera de S. Gerónimo.
 EN LA IMPRENTA REAL.

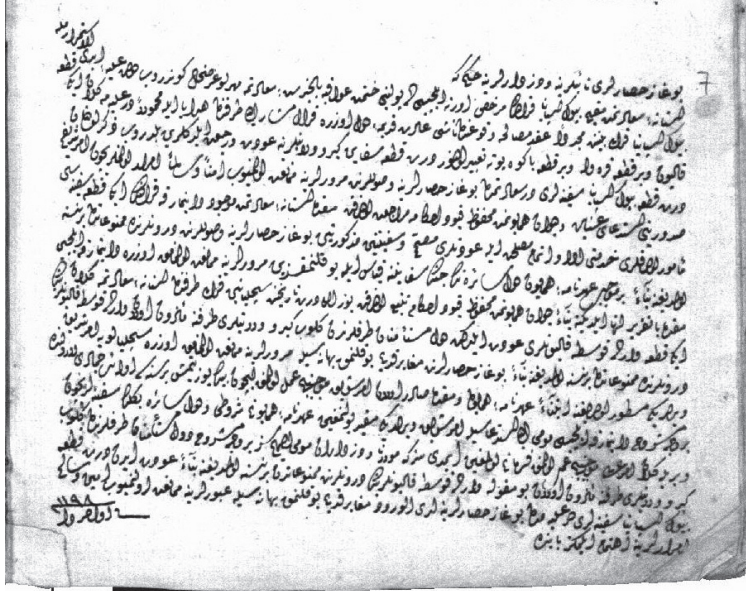
Ek 2: Aristizabal'ın İstanbul seyahati sonrasında terfi haberini veren
 17 Haziran 1785 tarihli La Gaceta de Madrid.

812

de Esquadra, entonces Brigadier de la Real Armada, D. Gabriel de Aristizabal. No siendo este un viage de mera ostentacion, sino de grande é inmediata utilidad para la Marina Española, que tiene abiertos y ha de frecuentar los mares de Levante; los derroteros de ida y vuelta, las observaciones marineras, el extracto del Diario presentado á S. M. por el Comandante general de esta expedicion, y las noticias de todos los acaecimientos durante la mansion de los Españoles en Turquía, y sus navegaciones, no podian ménos de ser de mucha recomandacion y curiosidad para el público. Aprovechándose pues el Excmo. Sr. Conde de Florida Blanca de tal motivo para enterar á la nacion de las intenciones y ventajas que la amistad con el Imperio Otomano puede traer á la nacion, su navegacion y comercio, encargó esta obra á D. Joseph Mereno, Vice-Secretario de la Real Academia de las tres nobles artes, franqueando para ella no solo el Diario y los dibujos con que D. Gabriel de Aristizabal acompañó sus observaciones politicas y militares, sino tambien gran copia de documentos originales. Esta obra contiene la relacion del viage, la noticia y distribucion de los regalos, los usos mas notables del país, las costumbres de sus gentes, el sistema de su gobierno, su constitucion politica y militar, un sumario de su legislacion, el estado de las rentas del Imperio, un resumen de su historia, la descripcion de la Capital y su policia, de sus antigüedades, mezquitas, fundaciones piadosas &c. Hanse agregado como parte principal y por via de notas dos largas digresiones. La 1.ª sobre el comercio activo y pasivo de los Europeos en Turquía, para noticia del que los Españoles pueden entablar allí, y extender por todo Levante; comprende 1.º las producciones naturales y beneficiadas del Imperio: 2.º las que cada escala de las principales recibe y suministra para el tráfico activo y pasivo de los Europeos: 3.º el estado en que cada Potencia tiene el suyo, con la noticia de sus establecimientos &c.: 4.º los reglamentos generales del comercio entre Turcos y Europeos, franquicias y gravámenes &c.: 5.º los medios de que los Españoles pueden y deben aprovecharse para emprender aquel tráfico con las ventajas mas seguras; añadiendo por suplemento varias reflexiones sobre la situacion aventajada del puerto de Suez para beneficio de la Compañia de Filipinas, comercio general de la India, comunicacion mas pronta y segura con la India &c. La 2.ª digresion trata latamente del comercio del mar Negro, insinuando la parte que puede caber al activo y pasivo de los Españoles. Cierran la obra dos apéndices: uno con los derroteros de ida y vuelta, incluyendo puntualmente el extracto del Diario del Comandante general de la expedicion en obsequio del Cuerpo de Marina; y otro con un resumen de otro viage que de órden de S. M. hizo el Brigadier de la Real Armada D. Felipe Lopez de Carrizosa con una fragata y un bergantin en el año de 88 á la isla de Chipre y las costas de Siria. Para conformar la publicacion de esta obra con su dignidad se ha impreso esmeradamente en un tomo de mas de 100 pliegos en 4.º de marca mayor, y se le han añadido encabezadas, viñetas de asuntos propios de Turquía ó alusivos, un buen mapa con los derroteros de ida y vuelta entre Cartagena y Constantinopla, y 24 estampas con plenos por partes del estrecho de los Dardanelos, del mar de Mármara, del canal del mar Negro, del puerto de Constantinopla &c.; varias vistas de la Capital, serrallio del Gran Señor, mezquitas y fortalezas; copias de antigüedades y trages &c., dibujado todo con mucha comprobacion, y grabado con el mayor gusto por profesores muy conocidos de la Real Academia de las nobles artes con titulo de S. Fernando. Se hallará desde el Jueves próximo en el Despacho de la Imprenta Real, á 120 rs. en papel, y 136 enquadernado en buena pasta.

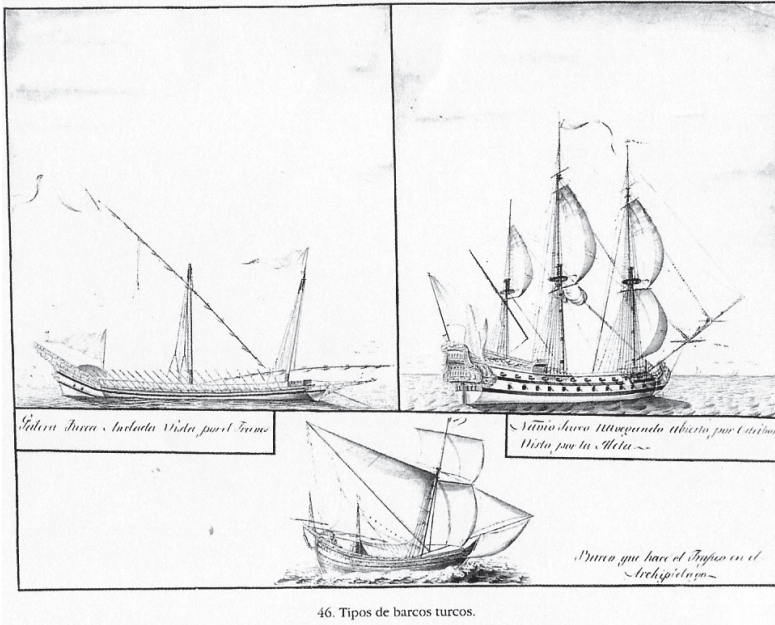
EN LA IMPRENTA REAL.

Ek 3: Aristizabal'ın seyahati konu alınarak bir eser hazırlanacağı ile ilgili haber.
7 Aralık 1790 tarihli La Gaceta de Madrid.

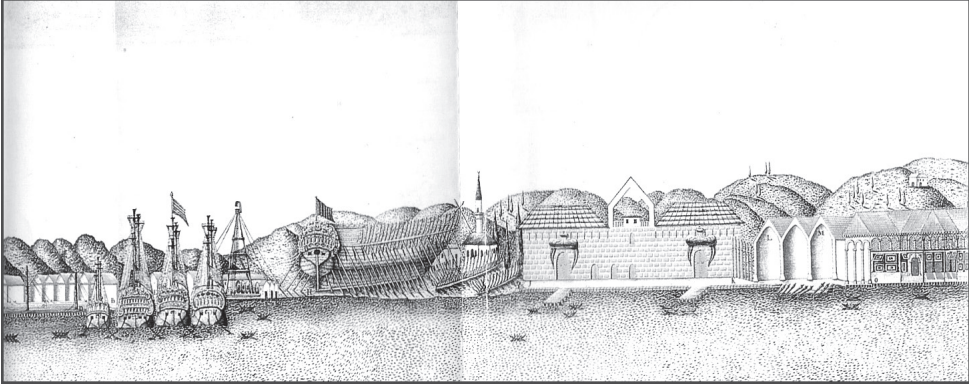

Ek 4:

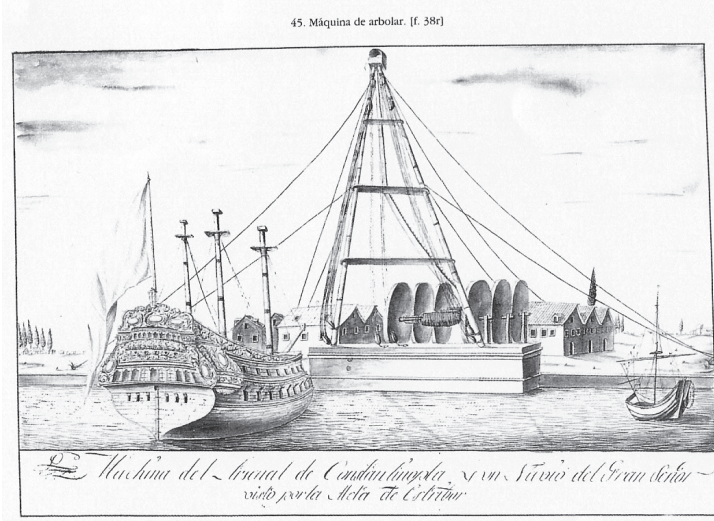
Gabriel de Aristizabal komutasındaki dört İspanyol gemisinin İstanbul'daki görevlerini tamamlamalarının ardından dönüşlerine dair verilen izin. İspanya Ahkâm Defteri, s. 4, hüküm 7. (A.DVNS.VE.d.047.2.0004.)

Ek 5:
Aristizabal'a
göre Osmanlı
gemi çeşitleri.

Ek 6: Galata Tersanesi

*Ek 7:
Tersanede
gemi direklerini
yerleřtirmek için
kullanılan vinç*

*Ek 8:
San Pascual
gemisinin su
alması.*

